

УДК 340.0(09)+351.744.5

Б. Киндюк, канд. юрид. наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСІВНИЦТВА УКРАЇНСЬКИМИ РАДЯНСЬКИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ЗА ЧАСИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті розглянута історія розвитку українського радянського лісового права в роки громадянської війни. Показана наявність самостійної правотворчості й прямого запозичення законодавчих актів РСФСР для вирішення проблем лісової галузі.

Ключові слова: лісове право, націоналізація лісів, джерела лісового права, громадянська війна.

В статті рассмотрена история развития украинского советского лесного права в годы гражданской войны. Показано наличие самостоятельного правотворчества и прямого заимствования законодательных актов РСФСР для решения проблем лесной отрасли.

Ключевые слова: лесное право, национализация лесов, источники лесного права, гражданская война.

The article reviews the history of development of the Ukrainian Soviet forest law during the Civil War. An independent law-making and direct borrowing of legislative acts of the RSFSR to address the forest industry is exposed.

Keywords: forest law, the nationalization of forests, sources of forest law, the Civil War.

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що багато питань розвитку права періода громадянської війни на Україні залишаються своєрідною "білою плямою" в юридичній науці. Особливо це стосується лісового законодавства, що діяло у перші роки Радянської влади на українських землях.

Іншим аспектом проблеми є необхідність дослідження процесу законодавчої експансії, що проводився більшовицьким керівництвом радянської Росії. При цьому аспект проблеми, пов'язаний з лісовими правовідносинами, раніше не розглядався в юридичній літературі.

Літературу, присвячену цьому питанню, можна умовно можна поділити на два блоки, що мають свої індивідуальні особливості.

Перший з них – це роботи радянських правознавців, у яких через ряд причин замовчувався дійсний стан українських лісів у цей складний історичний період. До них слід віднести дослідження юристів Л. І. Дембо, В. Л. Мунтяна, О. І. Крассова, О. С. Колбасова.

Другий – роботи сучасних українських учених-правознавців О. В. Тимошука, В. І. Лозо, О. І. Логвиненко, лісівників С. А. Генсирюка, П. Г. Вакулюка, Г. І. Редько, В. П. Шлапака, екологів В. Е. Борейко, А. Г. Бебеки, які торкалися лісового законодавства цього історичного періоду.

У цілому наявна література відрізняється різноплановістю, фрагментарністю, наявністю різних концепцій у висвітленні питання, пов'язаних з ідеологічною складовою проблеми.

Метою статті є дослідження правотворчості органів державної влади УСРР і законодавчої експансії, що проводилася керівництвом радянської Росії в період громадянської війни, на прикладі правового регулювання лісової галузі.

Важливим фактором, що вплинув на процеси розвитку національного лісового права, стала та обставина, що комуністам не вдалося відразу захопити владу на Україні. Поява стійкого політичного режиму стала можливим лише після декількох років запеклої громадянської війни. При цьому основну роль у її становленні зіграв політичний, ідеологічний, військовий і економічний вплив з боку радянської Росії. Так, до лютого 1919 р. радянський український уряд Х. Раковського, що перебував у м. Суджа Курської губернії, не проявляв активності в питаннях, пов'язаних з лісами, що цілком зрозуміло для керівництва, що не контролювало територію, на яку претендувало. Захоплення Червоною Армією взимку 1919 р. значної частини українських земель дозволило

уряду Х. Раковського перебратися до Харкова і там почати свою діяльність. На той момент часу лісове господарство України перебувало у стані повної анархії, що виражався в масових рубаннях і ніким не регульованому лісокористуванні [2, с. 248]. Виходячи із цього, перші нормативно-правові акти того періоду були спрямовані на вирішення двох питань: 1) призупинення анархії в лісах; 2) проведення націоналізації цього природного ресурсу. З метою систематизації матеріала законодавчі акти, видані українськими органами державної влади в роки громадянської війни, зібрано в таблиці 1.

Першим нормативно-правовим актом у сфері лісівництва, виданим " новою " українською владою, стало положення " Про відділ лісової промисловості при Раді Народного Господарства України ", затверджене Радою Народних Комісарів (РНК) УСРР 20.02.1919 [7, с. 150]. Метою його прийняття було об'єднання всієї лісової та лісообробної промисловості на Україні. На відділ лісової промисловості поклали такі функції: 1) збір інформації про лісову та лісообробну промисловість; 2) облік і розподіл лісових матеріалів; 3) підготовка загального плану лісозаготівель; 4) об'єднання всіх лісозаготівників; 5) контроль над роботою лісозаготівельних організацій; 6) нормування цін на лісові матеріали; 7) транспортування лісової продукції.

Відділу лісової промисловості надавалося право вимагати від будь-яких установ інформацію з галузі, видавати обов'язкові для лісових підприємств постанови, призначати ревізії, регулювати питання фінансування й провадити конфіскацію лісоматеріалів.

Іншим правовим документом, присвяченим даному питанню, став декрет Ради народного господарства УСРР (РНГ УСРР) від 28 лютого 1919 р. " Про контроль лісових заготовок ", підписаний його головою Є. Квірингом [7, с. 151]. Основною метою прийняття нормативно-правового акту була конфіскація на користь держави всього заготовленого лісу, що перебував на складах. Населенню дозволялося залишати для своїх потреб не більш 5 куб. сажнів дров (п. 2.), анулювалися усе раніше укладені договори на поставку, купівлю, продаж лісу (п. 4). Єдиним розумним з погляду екології заходом став п. 5 декрету, що забороняв рубати на дрова соснові та дубові дерева, які мали товщину більше 40 см на висоті 1,5 м.

Таблиця 1. Нормативно-правові акти щодо лісової галузі, видані органами державної влади УСРР під час громадянської війни

№	Назва документа	Назва державного органа	Дата номер
1.	Про відділ лісової промисловості при Раді Народного Господарства УСРР	Положення РНК УСРР	20.02.1919 №137
2.	Про контроль лісових заготівель	Декрет РНК УСРР	20.02.1919 №138
3.	Про охорону лісів	Декрет РНК УСРР	26.02.1919 №176
4.	Про тверді ціни на дрова та круглий ліс	Постанова РНК УСРР	26.02.1919 №178
5.	Про відділ лісової промисловості Ради Народного Господарства УСРР	Постанова РНК УСРР	26.02.1919 №177
6.	Про націоналізацію усіх колишніх казенних, монарстирських, міських та поміщицьких земель	Декрет РНК УСРР	2.04.1920
7.	Про лісозаготівельну інспекцію	Положення РНК УСРР	11.08.1920 №462
8.	Про залучення до дровяних заготівель усіх співробітників лісового відомства та лісових органів НКЗ	Постанова РНК УСРР	20.08.1920 №467
9.	Про лісове господарство	Постанова 5-го Всеукраїнського з'їзду Рад	6.03.1921 №99

Наступним правовим актом став декрет РНК УСРР "Про охорону лісів" від 26 лютого 1919 р. [8, с. 229]. Декрет ставив завдання перед усіма виконкомми, ревкомми, надзвичайними комісіями охороняти ліси від самовільних рубань, захоплення лісового майна, лісоматеріалів. Позитивним моментом декрету була вимога про залишення на своїх робочих місцях персоналу лісової галузі. Співробітників можна було звільнити від займаної посади лише за попередньою згодою з Губземвідділами. Таке рішення було зумовлено масовим звільненням лісничих після революції, внаслідок чого лісове господарство могло залишитися без кваліфікованих фахівців. На Україні, як указує відомий лісівник П. Г. Вакулук, і білогардійці, і більшовики переслідували і знищували лісничих за лояльне ставлення до органів влади УНР [3, с. 330]. Крім цього, позиція лісничих викликала роздратування " нової влади" через вимоги дотримуватися наукових правил ведення рубань. Як показує учений, по Україні пройшла кампанія масових арештів арештам лісничих органами Надзвичайної Комісії за невиконання розпоряджень про хизацьке рубання, по формулі "в інтересах трудового народу" рубати ліс скрізь і скільки завгодно [3, с. 330]. Ситуація набула настільки загрозливого характеру, що 5 квітня 1918 р. В. І. Ленін надіслав листа усім радам робітничих, селянських і солдатських депутатів, яким заборонив дії влади всіх рівнів, спрямовані проти лісничих [5, с. 11]. Тому український уряд Х. Раковського, який у всьому йшов у фарватері московської політики, використав вказівки "вождя" у вигляді підпункту п.1 зазначеного декрету.

Іншим положенням нормативно-правового акту передбачалося поширення на територію України дії так званого "ленінського" декрету "Про ліси" від 27 травня 1918 р. (на підставі постанови РНК УСРР від 26.02.1919 г. № 176). Основною причиною такого рішення було проведено на його основі націоналізації українських лісів. Пряме запозичення радянських російських норм, на думку українських керівників, мало полегшити їм процес захоплення природних багатств країни. Аналогічна тенденція розвитку прослідковувалася в період існування Гетьманщини. Як указував А. П. Ткач, перетворення Росії на абсолютну монархію посилювало втручання імперської влади у внутрішні справи України [10, с. 457]. Учений указує три напрями, за якими російські правові норми поширювалися на українські землі. Перше – це збільшення кількості нормативно-правових актів центральної влади, виданих спеціально для України. Друге – поширення на українські землі загальноімперського законо-

давства. Третє – брутальне втручання до виборів гетьмана та обмеження його владних повноважень.

Розглядаючи історичну ситуацію, яка склалася в період громадянської війни, можна простежити наявність аналогії між двома процесами. Усі аспекти втручання імперської влади, зазначені А. П. Ткачем, знайшли відбиток у політиці Радянської Росії стосовно України. Так, спеціально для України була видана постанова Ради Праці та Оборони "Про керівництво заготівлями лісу на Правобережній Україні", підписана В. І. Леніним 22 жовтня 1920 р. [4, т. 10, с. 338]. Поширення дії на Україну "ленінського" декрету "Про ліси" доводить тенденцію поширення централізованого регулювання подібно до поширення загальноімперського законодавства XVIII ст. Що стосується виборності органів влади, то вона була чисто декоративною. Досить згадати, що відповідно до Конституції УСРР виборчих прав були позбавлені особи, які мали найманих робітників, приватні торговці та комерційні посередники, служителі релігійних культів, колишні поліцейські та жандарми і ще ряд категорій населення. Виданий 26 травня 1920 р. закон дискримінував і тих, хто мав виборчі права, тому що відповідно до нього 1 депутат обирався від 1 тис. червоноармійців, 10 тис. робітників і 50 тис. селян. На практиці це означало, що переважна більшість українських громадян не могли реалізувати своє право на управління державними та суспільними справами. Вибори були відмічені абсентеїзмом і нерідко підмінювалися призначеннями, причому, як правило, керівні посади займали висуванці імперського центру.

Це доводить тотожність процесів закріплення імперського права, що проходили в період Гетьманщини та у період громадянської війни.

Однією з найскладніших проблем, яку довелося вирішувати комуністичному уряду України, було постачання палива населенню та промисловим об'єктам. Шахти Донецького басейну були зруйновані, підвіз нафтопродуктів з Кавказу повністю припинений. Єдиним реальним енергоресурсом залишився ліс. Для врегулювання паливного питання РНК УСРР видала декрет: "Про тверді ціни на дрова та круглий ліс" від 26 лютого 1919 р. [8, с. 230]. Декретом вводилися конкретні ціни, залежно від розміру, породи та сорту дерев, установлювався строк вивозу заготовленого лісу (до 25 березня 1919 р.), по закінченні якого органи державної влади мали право його рекувізувати. Згідно п. 5 декрету особи, винні у порушенні встановлених державою цін, піддавалися військовому трибуналу, а лісоматеріали підлягали конфіскації.

Політична ситуація на Україні була для більшовиків досить несприятливою. Запеклий опір селянства не дозволяв їм провести націоналізацію земель та лісів. До предмету цього дослідження не входить історія проведення націоналізації землі, однак між цими процесами є тісний зв'язок. Так, постановою ВУЦВК УСРР від 26 травня 1919 р. "Про соціалістичне землевпорядкування і про заходи переходу до соціалістичного землекористування" земля, ліси, природні багатства оголошувалися єдиним державним фондом. Ця декларація була своєрідною підготовкою до процесу націоналізації земель, що й сталося після встановлення радянської влади на більшості українських земель. Так, 3 квітня 1920 р. Х. Раковський підписав декрет РНК УСРР "Про націоналізацію всіх колишніх казенних, монастирських, міських і поміщицьких земель" [1, с. 5]. Назва документа не відповідала його змісту, тому що всі статті декрету стосувалися винятково лісів. При цьому перші п'ять статей розділу 1 повністю присвячувалися правовому регулюванню проведення націоналізації українських лісів.

З метою координації зусиль усіх відомств, що займалися заготівлею лісу та контролю над їхньою роботою, РНК УСРР 11 серпня 1920 р. затвердив положення "Про Лісозаготівельну інспекцію" (ЛЗІ) [9, с. 664], яке регламентувало питання заготівель і вивозу дров'яного палива, звітності організаційних структур, звільнення співробітників лісового відомства, ревізійної діяльності ЛЗІ. При ЛЗІ створювалися бюро з прийому скарг і заяв (п. 13).

До виключних повноважень ЛЗІ належали право припиняти розпорядження місцевих лісових органів і провадити слідство у всіх діях лісозаготівельних організацій. Співробітники ЛЗІ мали право вилучати документи, заарештовувати майно, конфіскувати лісоматеріали (п. 14).

Проводячи рецепції законодавства радянської Росії, РНК УСРР 20 серпня 1920 р. прийняла постанову "Про залучення до дров'яних заготівель усіх співробітників лісового відомства та лісових органів Народного Комісаріату Землеробства" [9, с. 670], яка була прямим записанням законодавчого акту сусідньої держави, а саме – постанови Ради Народних Комісарів РСФСР від 21 листопада 1919 р. "Про залучення до лісозаготівель усіх співробітників лісового відомства" [4, т. 6, с. 306]. Постанова була важкою для виконання. Зокрема, вона передбачала для працівників лісового господарства здачу 5 куб.м дров щомісяця (4 куб.м – для працівників старше 50 років). Контроль же за виконанням постанови був покладений на губернські органи Надзвичайної Комісії, що, безсумнівно, сприяло посиленню репресій щодо і без того поріділих рядів лісничих.

Паралельно з розвитком лісового права йшов процес створення на Україні організаційних структур управління лісовою галуззю. Так, 26 лютого 1919 р. РНГ УСРР прийняла повторну постанову "Про відділ Лісової промисловості Ради Народного Господарства України", що стала доповненням до положення №137 від 20 лютого 1919 р. [8, с. 230]. Лісові відділи колишнього царського Лісового департаменту ставали підвідділами земвідділів виконкомів (п. 1) і повинні були виконувати лісокультурні, лісовпорядні, адміністративні, навчальні, лісотехнічні, таксаційні функції (п. 2).

Ієрархічна структура галузі встановлювалася в такий спосіб: лісові підвідділи повітових земвідділів – лісові підвідділи губернських Земвідділів – Лісовий відділ РНГ УСРР.

До відомства Раднаргоспів, згідно п. 4 Постанови, передавалися лісозаготівельні відділення колишнього відомства Лісового департаменту Російської імперії з персоналом і технічними засобами, призначеними для лісових заготівель.

Подальший розвиток організаційних структур з управління лісами йшов за допомогою і під керівництвом фахівців з Радянської Росії. Так, навесні 1920 р. до Харкова прибув начальник Центрального лісового управління РСФРР М. І. Фалеев і професор М. О. Кузнецов. На проведеному за їхньою участю нараді було ухвалено рішення реорганізувати Центральної Лісовий відділ НКЗ УСРР в аналогічну структуру, що діяла в РСФРР – Всеукраїнське Управління лісами (ВУПЛ).

Нормативно-правові акти періоду громадянської війни узаконили рубання лісів уздовж залізниць, шосейних доріг, берегів рік. За даними українського лісівника П. Вакулюка, масовою знищенням зазнали ліси Київщини, Черкаський бор, Чигиринське лісництво [3, с. 188]. Як указує В. І. Лозо, при регулюванні охорони українських захисних лісів був використаний досвід РСФРР [6, с. 44]. Це, насамперед, спільна постанова Народного комісаріату внутрішніх справ (НКВС) і Народного комісаріату охорони здоров'я Радянської Росії від 29 квітня 1920 р. "Про охорону зеленої площі садів, приміських лісів та інших зелених насаджень". Воно пропонувало місцевим владі вжити рішучих заходів до ретельної охорони рослинності приміських лісів, заборонивши їх знищення та вирубку без дозволу спеціальних органів лісового нагляду.

Як умовну граничну крапку, що підвела підсумок процесу правового регулювання періоду громадянської війни, слід розглядати дату проведення Всеукраїнського з'їзду Рад 6 березня 1921 р. На ньому була прийнята присвячена лісам резолюція під назвою "Про лісове господарство", яка ставила перед органами управління лісовою галуззю завдання: по припиненню незаконних рубань, відводу лісосік, створення запасів палива, а також лісовідновленню, залісенню піщаних ґрунтів, ярів.

У підсумку можна констатувати, що правотворчість українських органів Радянської влади в лісовій галузі часто йшла у формі прямого запозичення норм лісового права РСФРР. Законодавчі акти, підготовлені самостійно, завжди збігалися за концептуальною спрямованістю із прийнятими в РСФРР нормативно-правовими документами.

Створення власної системи управління лісовою галуззю проходило шляхом копіювання організаційних структур, що діяли в РСФРР.

Ці тенденції розвитку лісового права дозволяють зробити висновок про наявність аналогії в процесах його становлення (XVIII в.) і періоду громадянської війни (1918-1920 рр.), що виразилися в поширенні норм імперського права на українські землі.

Нормативно-правові акти, видані урядом УСРР, носили хижацький стосовно лісів і репресивний стосовно його співробітників характер. Ця особливості виразилася в прийнятті законодавчих актів, що дозволяють ревізувати в населення дрова, залучати працівників лісової галузі до важких робіт без будь-якої компенсації.

1. Амчиславский Я. Л. Лесное законодательство Украины / Я. Л. Амчиславский, С. С. Баталін. – Х. : Изд-во Наркомюста УССР, 1926. – 531 с. 2. Борейко В. Е. История охраны природы Украины X век – 1980 / В. Е. Борейко. – К. : Киевский эколого-культурный центр, 2001. – 544 с. 3. Вакулюк П. Г. Нариси з історії лісів України / П. Г. Вакулюк. – Фастів: Поліфаст, 2000 – 624 с. 4. Декреты Советской власти. – М. : Госполитиздат, 1959. – Т.6, т.10. 5. Колданов В. Я. Очерки истории советского лесного хозяйства / В. Я. Колданов. – М. : Экология, 1992. – 256 с. 6. Лозо В. И. Основные этапы развития лесного законодательства УССР : дисс. на соискание учен. степ. канд.юр.наук : 12.00.01 / Лозо В. И. – Х., 1983. – 237 с. 7. СУ УССР. – 1919. – №10. 8. СУ УССР. – 1919. – №16. 9. СУ УССР. – 1920. – №23. 10. Ткач А. П. Історія кодифікації дореволюційного права України / А. П. Ткач // Антологія Української юридичної думки : у 6 т. / редкол. : Ю.С.Шемшученко та ін. – К.: Вид. Дім "Юридична книга", 2002. – Т. 3 : Історія держави і права України: козацько-гетманська доба. – К. : Вид. дім "Юридична книга", 2003. – С. 454-471.

УДК 349.41

В. Сидор, канд. юрид. наук

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Публікація присвячується науковому осмисленню та аналізу цінності, специфіки, ефективності і шляхів удосконалення юридичної техніки земельного законодавства України як компонента вітчизняної правової системи. Кваліфіковане використання прийомів юридичної техніки покликане усувати помилки і сприяти підвищенню якості земельного законодавства.

Ключові слова: юридична техніка, земельне законодавство, нормативно-правовий акт, зміст закону, способи створення тексту закону, юридична термінологія, якість законодавства.

Публикация посвящается научному осмыслению и анализу ценности, специфики, эффективности и путей усовершенствования юридической техники земельного законодательства Украины, как компонента отечественной правовой системы. Квалифицированное использование приемов юридической техники призвано устранять ошибки и способствовать повышению качества земельного законодательства.

Ключевые слова: юридическая техника, земельное законодательство, нормативно правовой акт, содержание закона, способы создания текста закона, юридическая терминология, качество законодательства.

A publication is devoted to scientific comprehension and analysis of value, specific, efficiency and ways of improvement of legal technique of the land legislation of Ukraine, as a component of the domestic legal system. The skilled use of receptions of legal technique is called to remove errors and instrumental in upgrading the land legislation.

Key words: legal technique, land legislations, normatively legal act, maintenance of law, methods of creation of text of law, legal terminology, quality of legislation.

Процес розвитку земельного законодавства після прийняття Конституції України 1996 року зумовив виникнення багатьох проблем юридичної техніки у сфері правотворчості і правозастосування, інтерпретації і систематизації нормативно-правових актів в галузі використання та охорони земель. Підготовка нормативно-правових актів здійснюється, в основному, спираючись на інтуїцію і власний досвід розробників, а не на суворо встановлені єдині правила або на чіткі, науково обгрунтовані розробки. Такий підхід спричиняє недоліки в нормотворчій діяльності, які часом не вдається повністю виправити і на стадії прийняття нормативних правових актів. Активізація правотворчого процесу останніми роками, поряд з її позитивними моментами, негативно позначилася на організації системи сучасного земельного законодавства, оскільки недостатньо відпрацьована його єдина внутрішньо погоджена система, існує велика кількість формально чинних, але фактично втративши силу законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, багато з яких не приведені у відповідність з Конституцією. Сучасні акти земельного законодавства характеризуються істотними недоліками у вигляді наявності норм, які регулюють не конкретні земельні правовідносини, а носять декларативний характер, рясніють протиріччями, нечіткими формулюваннями, стилістичними погрішностями та іншими неточностями.

В науці земельного права проблеми ефективності земельного законодавства досліджувалися такими вченими-правознавцями як В.І.Андрейцев, Г.І. Балюк, Ю.О.Вовк, В.К. Гуревський, А.П. Гетьман, І.І. Каракаш, П.Ф. Кулинич, В.Л. Мунтян, В.В. Носік, О.О. Погрібний, В.І. Семчик, Н.І. Титова, Ю.С.Шемшученко, М.В. Шульга, В.З. Янчук та ін. Проте, якщо в загально-правовому ракурсі питання юридичної техніки незмінно повертають до себе постійну і пильну увагу дослідників, то проблеми техніко-юридичного інструментарію земельного законодавства залишаються маловивченими. В зв'язку з цим законодавче забезпечення земельної реформи стає однією з ключових проблем правотворчості в Україні. В той же час, масштабні реформи не досягають своїх цілей завдяки окремим і розрізненим змінам в земельному законодавстві.

Мета даної публікації полягає в науковому осмисленні та аналізі цінності, специфіки, ефективності і шляхів удосконалення юридичної техніки земельного законодавства як невід'ємного компонента правової системи сучасної України.

Переходячи до викладення основного матеріалу, хочемо зазначити, що закріплене в ст. 1 Конституції визнання України правовою державою [1], передбачає, що закони та інші нормативно-правові акти, що приймаються в такій державі, повинні бути якісними не лише за змістом, але й за формою. Погрішності формального характеру, що спостерігаються в багатьох актах земельного законодавства, породжують помилки при реалізації права, приводять до дестабілізації земельних відносин, спотворюючи волю законодавця. Це особливо неприпустимо в період проведення земельної реформи, що вимагає істотних змін законодавства.

З прийняттям Конституції України вдосконалення чинного земельного законодавства, усунення недорочестей, прогалин і помилок, скасування актів, що втратили легітимність, потребує першочергового вирішення. Для вітчизняної правотворчої діяльності характерні такі риси, як постішність у створенні акту, часті зміни їх змісту, поверхове ставлення до розробки правових положень, що є умовою нестабільності правових актів [2, С. 25]. Дестабілізація законодавства є характерною не тільки для земельного законодавства, а й для всього законодавства України [3, С. 24]. Нестабільність законодавства призводить до знецінення значення законодавчого процесу і авторитетності закону. Тому стабільність правових актів повинна стати одним з головних принципів формування земельного законодавства. Проте стабільність законодавства не означає перетворення його в консервативну систему правових норм. Навпаки, вона не виключає можливості зміни і доповнення законодавства. Визрівання об'єктивних суспільних потреб вимагає оновлення законів [4, С. 33]. Вдосконалення якості юридичної техніки земельного законодавства, розробка нових концептуальних підходів до правотворчості і правозастосування являють собою стратегічні завдання науки земельного права. Процес розвитку земельного законодавства останніми роками зумовив виникнення багатьох нетрадиційних проблем у сфері юридичної техніки.

Проблеми юридичної техніки є найважливішими для кожної галузевої юридичної науки. Будучи однією з центральних ланок теорії права, юридична техніка сприяє не лише виділенню конкретної галузі, але й інтеграції її розвитку, що визначається потребами розвитку базових концепцій теоретичного правознавства. Цим обумовлена необхідність урахування специфіки прийомів юридичної техніки в різних галузях зако-